

Adam Fałowski
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
adam.falowski@uj.edu.pl

Wiktoria Hojsak
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
wiktoria.hojsak@uj.edu.pl

Z ETYMOLOGII ŁEMKOWSKICH. CZ. VI¹

Słowa kluczowe: etymologia, leksyka łemkowska
Keywords: etymology, Lemko vocabulary

Para

Termin stolarski dobrze poświadczony w źródłach łemkowskich, por. *naga* ‘die Rinne an den Schindeln, Fuge, Schindelfuge’, *пажити* ‘вырізувати пагы на гонтах, Fugen oder Rinnen in der Schindeln eingraben’ (W), *naga* ‘ривчик зроблений в дощці’ (P1), *naga* ‘rowek w grubszym boku gontu’ (H), także *пажыти* ‘робити шпунти (ривчаки) на гонтах’ (B-H), *пажыти* ‘wykopywać rowki w gontach tzw. „пагы”’ (H), *пажыти* стол. ‘фальцювати, робити в гонтах пази’ (T), *naga* ‘ривчак на гонтах – rowek w gontach (do ich łączenia)’, *пажити* *лонти* ‘робити ривчаки, шпунти на гонтах – robić rowki w gontach’ (Wys). Szersze znaczenie (nie tylko ‘rowek w gontach’) podają R. Sziszkowa i M. Onyszkanycz-Kowalska: *paha* ‘drażka,

¹ Jest to ostatnia część cyklu, który na łamach „LingVariów” wychodzi od 2018 r.: cz. I zob. „LingVaria” 2018, nr 1 (25), s. 125–139, cz. II zob. „LingVaria” 2018, nr 2 (26), s. 221–239, cz. III zob. „LingVaria” 2019, nr 1 (27), s. 261–277, cz. IV zob. „LingVaria” 2019, nr 2 (28), s. 211–227, cz. V zob. „LingVaria” 2020, nr 1 (29), s. 229–249. Wkład współautorów jest równy i wynosi po 50%.

rýha', „lem s'a tak zasuwali, to bylo takoj prebitoj z dereva tam taka paha, no ta v tum vno chodylo v tuj pazi" (Šiš), *paha* 'rowek w drzewie' (On-K).

Znane w gwarach bojkowskich, por. *пага* буд., стол. 'паз', 'фальц', *пагувати* 'робити знаки', *паж* 1. стол. 'вирізи в полиці для прикраси'. 2. стол., буд. 'паз', *пажити(ся)* буд., стол. 'фальцювати', 'робити пази' (O; ESUM IV: 250). Dobrze udokumentowane na obszarze słowackim: *pah* i *páha* 1. 'žliabok (v šindli, v okenom ráme ap.)'. 2. 'diera na slanine na hák, za ktorý visí'. 3. 'nástroj na páhovanie', *páhať, páhovať* 'robiť žliabky, páhy do šindľov', *pažiť* 'robiť páhy do šindľov, páhovať' (SSN II: 695; 757).

● ESUM (IV: 250) uznaje słowo za niejasne, jednocześnie wskazując na ps. **paga*, spokrewnione z **pazъ*, **paza* 'miejsce styku, połączenia dwóch części (pod kątem), wyżłobienie służące do połączenia dwóch części', **pazucha* 'miejsce, gdzie się coś styka pod kątem, wgłębienie', wtórnie 'zakątek na piersiach pod ubraniem w okolicy pachy, zanadrze', a następnie 'wgłębienie między wewnętrzną stroną ramienia a bokiem klatki piersiowej, pacha', wywodzące się zapewne od pie. **paǵ-* / **paĳ-* 'przymocować, przywiązać, przystosować' (SEBor: 419; Králik: 414).

Пажерити

Wyraz notują nowsze słowniki łemkowskie, por. *пажерак* 'той, хто дряпає, пажеристий', *пажерити* 'дряпати, дерти до крові', *пажеритися* 'дряпатися' (P1; P), *пажерити* 'дгараць', *попажерити* 'подгараць' (H), *пажерити* 'дряпати до живого, робити подряпини' (T).

Poza obszarem łemkowskim w tej postaci niespotykane.

● Niejasne. Być może jest to wynik kontaminacji czasowników *пажыти* (zob. wyżej) i *паздерити ся* 'in Splitter reissen', *спаздерити* 'splittern rissig machen', *спаздерити ся* 'rissig werden' (W), por. także *паздеристий* 'rissig, splitterig' (ibid.), *паздеристий* 'подряпаний, нерівний, задиристий' (P1), *паздеристий* 1. 'подряпаний'. 2. 'потрісканий (про руки)' (Pan), *паздерити* 'розривати на шматки' (PanD), *паздеритися* 'розриватися – rozrywać się, drzeć się', *спаздеритися* (Wys). Por. też *паздур*, „паздуры у ката” „паздуры кривы у ореѣа” 'gekrümmte Krallen beim Adler. deminut. *паздурок*' (WU), *паздур* 'пазур' (R-Z).

Памула

Znaczenie 'coś, np. potrawa o konsystencji niewyraźnej typu „rzadkie ziemniaki puree”' potwierdza tylko słownik J. Horoszczaка (H). Węższe znaczenie notuje I. Werchratski *памула*, „варят з черниц памулу” 'gekochte Heidelbeeren' (WZ). W innych źródłach znane jako *памула*, *памулка* 'Schlamm', „вербівка в памулы ма

схованку” ‘die Ellritze verbirgt sich im Schlamm’ (W), *памула* ‘річкова вибоїна, заглиблена в березі, над якою звисає земля з корінням дерев’ (B-H; AP), *памула* ‘баговиння, грязюка; болото’, *памулка* ‘зменш. до *памула*’ (P1), *памува*, *памула* ‘осу́га, масні або іржаві плями на воді’ (T), *памула* ‘заглиблена в беріг річкова вибоїна, над якою звисає земля з коренями дерев – podmyty, podmulony brzeg ze zwisającymi korzeniami drzew’ (Wys).

Obecne w gwarach wschodniosłowackich: *pamula* 1. ‘riedka kaša z rozvarených sliviek’. 2. ‘jablkova polievka so zátrepkou’. 3. ‘riedke blato, brečka’ (SSN II: 710), a także małopolskich, najczęściej w znaczeniu ‘zupa owocowa’ (SGM II: 12), a także ‘garus’, ‘napój z suszonych owoców’, ‘potrawa z ziemniaków zmieszanych z kapustą’ (KSGP).

● ESUM (IV: 271) traktuje ukr. dial. *памула* ‘варені чорниці’ jako niejasne, nie łącząc wyrazu z nazwą mułu, por. ukr. dial. *памула* ‘мул’, *памулка*, *памулок* ‘тс.’ (ibid. III: 532). Znaczenie ‘potrawa o gęstej konsystencji’ uznamy za wtórne wobec ‘muł, błoto’. Nie ma raczej podstaw, aby łączyć pod względem etymologicznym z ukr. dial. *гамула* ‘каша з яблук з медом; невдало густо зварена рідка їжа; напіврідка маса, що клекоче в сопках’, *хамула* ‘дуже поганий суп; розварена овочева маса в страві’, *фамула* ‘дуже погана страва’, uznawanym za zarożyczenia orientalne (ibid. I: 466) bądź zachodniosłowiańskie, ekspresywne, o onomatopeicznym rodowodzie (ibid. VI: 154), podobnie jak z pol. dial. *chamuła* ‘papkowata, gęsta potrawa, zwykle zupa’ (SGP I: 33; SGM I: 46), *famuła* 1. ‘zbyt gęsta, papkowata potrawa’, 2. ‘rodzaj gęstej zupy z owoców’ (SGM I: 96), traktowanymi (obok *pamula*) jako trzy warianty fonetyczne tego samego wyrazu (zob. SW I: 270, 718). A. Bańkowski (SEBań II: 490) uznaje pol. dial. *pamuła* ‘zupa owocowa’ za niejasne.

Пандзір

Odnotowano zaledwie w jednym źródle łemkowskim, por. *пандзір* żart. ‘kręgosłup’ (H). Potwierdzone w wydanych przez M. Karasia materiałach I. Ziłyńskiego pt. *Studia nad dialektologią ukraińską i polską* jako *панцір?* ‘хребетна кість’, zapisane w miejscowości Czarnorzeki, powiat Krosno (SDUP: 97).

Zapewne należy tu łemk. *pacir* ‘pacierz (anat.) (R), pol. daw. *pacierz* ‘poszczególny krąg w kręgosłupie, w pl: kręgosłup’ (SPXVI 23: 9), pol. dial. *pacierz* ‘kręgosłup, grzbiet’ (MSGP: 180; SGM II: 11), śl. dial. *pater* (*pacer*, *pacier*) ‘chrbtová kość, chrbtica’ (SSN II: 750), czes. *pateř* anat. ‘kręgosłup, stos pacierzowy, kość pacierzowa’ (SCP: 490).

● Przeniesienie nazwy różańca (stczes. *páteř* ‘modlitwa Ojcie nasz, modlitwa w ogóle, różaniec’ – SEBOR 407, stpol. *pacierze* ‘różaniec’ – SStp VI/1: 3) na ciąg kręgowy grzbietowych (SEBań II: 482) z dość niejasnym rozszerzeniem o -n- i udźwięcznieniem [c’] > [z’] w łemkowskim.

Папуля, папулі

Wyraz dobrze udokumentowany w nowszych źródłach łemkowskich wraz z derywatami, por. *papulatyj* ‘mający tłustą gębę’ (R), *папуля* (*папулятий*) ‘мордатий’, *stuhl papulyu* (B-H; AP), *папулі* ‘pulchne policzki’, *папулятий* ‘pulchny na twarzy, pucułowaty’, *папуляч* ‘pucułowaty’ (H), *папулі* ‘щоки, лиця’, *папуляти* ‘мордатий, повновидий’ (T), *папул’а* пейор. ‘обличчя людини’ (Čiž), *папулятий* ‘мордатий, щокатий’ (Pan), *папуля* ‘рот – гęба’, „Стуль папулю!” „Але маш папулю”, *папулятий* ‘повнолиций – pucułowaty’ (Wys).

Na obszarze ukraińskim podobne formacje są w użyciu w gwarach bojkowskich, por. *папулятий*, *пампулятий* ‘повновидий’ (Mat), zakarpackich, por. *папуля* зневаж. ‘рот неохайної людини’ (Sab), bukowińskich, por. *пампула*, знев. зв. мн. *пампулі* ‘щоки’, *пампулистий* ‘повновидий, з опасистим обличчям’, *папулатий* ‘повновидий’, *папулистий* ‘повновидий, товстолиций’ (SBH: 381, 384), paddniestrzańskich, por. *папуля* ‘тоўста морда, пика’ (WB). W języku słowackim obserwujemy pełny paralelizm z podanymi wyżej faktami łemkowskimi, por. śl. *papula* ‘ústa zvierafa, tlama; *pren. hrub. ústa*’ (KSSJ: 279), dial. *papula* ‘ts.’, *papulaty* expr. ‘majúci tučné lica, buclaty’, *papuliač* 1. *pejor.* ‘papulnatý, bezočivo hovoriaci človek’. 2. *expr.* ‘človek, ktorý má mäsité, plné, okrúhle líca’ (SSN II: 728–729). Podobnie w języku czeskim, por. czes. *papula* pot., expr. ‘gęba, jadaczka’, *papulka* dem. ‘buzia, buziulka’, *papulaty* ‘pucułowaty, pyzaty’ (SCP: 485) i polskim, por. pol. dial. *papula* expr. ‘twarz, gęba, pysk’ (SGM II: 13), *papulaty* ‘tłusty na twarzy’ (SW IV: 49).

● ESUM (IV: 286) uznaje ukr. dial. *папуля* ‘повний місяць; товста морда, пика’ za niejasne, dopuszczając wszakże możliwość pochodzenia wyrazu z łac. *papula* ‘pryszcz, krosta, bąbel’, co należy odrzucić choćby ze względów semantycznych. Bliższy prawdy jest bez wątpienia Ł. Králik, który wywodzi śl. *papula* ‘tlama zvierafa; *hrub. ústa*’ od czasownika *papať, papkať* det., hypok. ‘jeść’, uznając je za charakterystyczny dla języka dziecięcego rezultat podwojenia identycznych sylab (Králik: 418; 419), co znane też w języku czeskim, por. *papať* dziec. ‘papać, jeść’ (SCP: 484) i polskim, por. pol. dial. *papać* żart. lub. dziec. ‘jeść’ (SGM II: 13) za łac. *pappare* (w języku dziecka) ‘jeść’, *papa* (*pappa*) ‘jedzenie’, *paparium* ‘kaszka dla dzieci, papka’ (SEBań II: 495). U Łemków w języku dzieci również mamy podobne wyrazy: *nanami, nanusjati, papuljati* dziec. ‘jeść’ (z autopsji), *nanami* дит. ‘їсти’, *nana* дит. ‘їжа; хліб’ (Horb), *nanami* дит. ‘їсти’ (Pan), *nanu* дит. ‘їсти – dziec. jedzenie, paru’ (Wys). Podobnie w gwarach zakarpackich *nana* дит. ‘хліб’, *nanami* дит. ‘їти’ (Sab). Por. także pol. *papa* posp. ‘pogardliwie o twarzy; gęba, morda’ (SJP II: 596), dial. ‘pysk krowy’ (SGM II: 13), o czym A. Brückner (SEBr: 394) pisze: „u nas przeniesiono *papę* i na ‘gębę’: dać w *papę*”.

Пауры zob. Фабуры

Пацалуватий, пацуватый

Pojawia się sporadycznie w nowszych słownikach, por. *пацалуватий* ‘мордастий’, *пуцуватий* ‘повнолиций, повновидий’ (P1; P), *пацувати/ї* ‘pusołowaty’, *пацуляк* ‘ts.’ (H), *пацалуватий* ‘вилицюватий’ (Pan), *пуцуватий* ‘повновидий, щокатий’ (ibid.).

Przymiotnik ma dawne i bogate poświadczenia na polskim obszarze językowym, występuje przy tym w kilku wariantach fonetyczno-słowotwórczych, por. *pusołowaty* ‘mający wydatne, tłuste policzki, pyzaty’ (SStp VII/5: 396), *pusołowaty* ‘o twarzy i policzkach: okrągły, pełny; o człowieku: mający okrągłą, pełną twarz, wydatne policzki; pyzaty’ (SPXVI 34: 422), *pusaty* pot. ‘pusołowaty’, *pusołowaty* || *pusułowaty* ‘mający wyraźnie zaznaczone, okrągłe policzki; pyzaty’ (SWJP: 920), dial. *pacułowaty*, *puscułowaty*, *pusaty*, *pusułowaty* ‘mający odęte usta, tłuste policzki, pyzaty’ (SW IV: 1, V: 426; KSGP).

• Według ESUM (IV: 321), ukr. dial. *пацалуватий* ‘товстоцокий’ jest polonizmem, a pol. dial. *pacułowaty* ‘ts.’ należy traktować jako wynik modyfikacji fonetycznej postaci *pusułowaty* ‘товстогубий, товстоцокий’. To samo da się zapewne powiedzieć o formie łemkowskiej. Polski przymiotnik powstał najpewniej na bazie rzeczownika *pus* ‘wargi, usta, gęba, policzek’ (SW V: 424), *pus*, *pusa* ‘człowiek pusołowaty, odętej gęby, butryn, pyza’, *pusa* ‘twarz tłusta, pusołowata, nabrzmiała’ (ibid.) o dość niejasnym pochodzeniu (zob. SEBań II: 962).

Перайка, перейка, перийка, перияйка, перяйка

Obecne niemal we wszystkich słownikach łemkowskich, por. *перияйка* ‘перегорода, Querwand’ (W), *перрайка* ‘Querwand, перегорода’ (WU), *перяйка* ‘відділення у шафарні (скрині) для зберігання зерна, борошна’ (B-H; AP), *перейка* ‘перегороджена частина сусіка (засіка)’ (P1; P), *перайка* ‘oddzielona część skrzyni – шафарні – na zboże lub oddzielna część portfela, torby, przegródka’ (H), *перийка*, *пер’яйка* ‘перегородка, напр. у скрині’ (T), *перяйка* ‘відділення у шафарні (скрині) для зберігання зерна або муки) – przegroda w *szafarni* – skrzyni, w której przechowywano zboże albo mąkę’ (Wys).

Wyraz łemkowski uznamy zapewne za synonimiczny wobec bojk. *перило* 1. (у хліві) ‘перегородка, куди складають сіно, солому’. 2. ‘повітка, клуня для сіна’. 3. ‘прибудова при хліві для сіна, соломи’. 4. ‘перегородка в коморі для зерна’. 5. ‘поміст із жердок в сінях, на які кладять сіно, солому тощо’ (O), nad-dniestrz. *перило*, *пирило* 1. ‘горище над стайнею’. 2. ‘місце у stodoli, де складають снопи; застронок’ (S), ros. *перила* ‘ограждение по краю лестницы,

балкона, моста' (Ożegow: 513), dial. *перила, перилы* m.in. 'перегородка, отделяющая печь от остальной части избы' (SRNG XXVI: 281–282), brus. dial. *пярыла* 'прыстаронак' (ESBM IX: 309).

• Niewątpliwie etymologicznie zbieżne z bojk. *перія* 1. 'ринок'. 2. 'вулиця в міс-ті' (O), huc. *перія* 'частина села; вулиця, ряд будинків' (HH), pol. daw. *pierzeja, pierzaja* 'część, strona (zwłaszcza ulicy, rynku)' (SStp VI/2: 116), *pierzeja* 1. 'drzwi dwuskrzydłowe albo skrzydło drzwi'. 2. 'zabudowana strona ulicy lub placu' (SPXVI 24: 139), dial. też *pierzeja* 'ulica', *pierzaja* 'kołek na pasie skórzany, na którym się wieszka odzież w mieszkaniach górali tatrzańskich' (SW IV: 165, 167), czes. *peřej* książk. 'próg, stopień skalny; kaskada' (SCP: 495), ros. dial. *перейя* 'съёмная трубка с лопатообразным расширением на горне, надеваемая на трубку, идущую от кузнечных мехов' (SRNG XXVI: 280), co pochodne (sufiks *-ějja) od ps. czasownika **periti* 'przebijać, nabijać, wbijać, wstawiać, nastawiać coś' (SEBor: 432), widoczne m.in. w bojk. *перити*: перити головку, маточину 'вбивати спиці в колодку'? (O), ros. dial. *перить* 1. 'делать палкой ямки в грядках для рассады'. 2. 'втыкать палки для гороха'. 3. 'вставляя спицы в деревянное колесо' (SRNG XXVI: 283), brus. *перыць* 'з сылай удараць, біць па чым-н. або ў што-н.' (TSBM IV: 248; ESBM IX: 102). Por. także pol. od XVIII w. *przepierzyć* 'przedzielić pomieszczenie prowizoryczną cienką ścianką', *przepierzenie* od XVIII w. 'prowizoryczna cienka ścianka dzieląca, przegradzająca pomieszczenie', dial. *przepierzka* 'ts.' (MSGP: 222; SGM II: 49). Ostatecznie sprowadza się do pie. pierwiastka **per(ə)* 'przeprowadzać, przeprowiać, przedzierać się' (SEBor: 492).

П(е)реквинтувати ся

Odnutowane tylko w jednym źródle łemkowskim, por. *n(е)реквинтувати си* 'wybrzydzać, kapryścić, przebierać w czymś' (H).

Odpowiednik formalno-znaczeniowy znajdujemy jedynie w pol. daw. *przekwintować* 1. 'stroić żarty, dowcipkować, drwić'. 2. 'swawolić, pozwalać sobie na zbyt wiele'. 3. 'wybredzać' (SPXVI 31: 408–409), *przekwintować* 1. 'wybredzać, zbytecznie przebierać w czym, grymasić, przesadzać, ceremoniować się'. 2. 'szydzić, przeszydzić, pokpiwać, przedrwiwać' (SW V: 119). Por. także pol. *wykwintny* 'elegancki, wyszukany'.

• Zapożyczenie z języka polskiego, gdzie pochodne od *kwinta* (< wł. *quinta* < łac. *quīnta* 'piąta'), co oznaczało piątą (obecnie czwartą) strunę skrzypiec, która jest najcieńsza, najdelikatniejsza (Mańczak: 224). Sekundarne znaczenie 'grymasić, kapryścić' widoczne we fr. *quinte* pot. 'kaprys' (SEBr: 288).

Пыркії

Widoczne w nowszych słownikach łemkowskich, por. *пыркий* ‘кирпатий (ніс)’ (В-Н; АР), *пыркії* ‘zadarty (nos)’ (Н), *пыркату* ‘кирпатий’ (Т), *пыркий* ‘кирпатий’ (Pan), *пиркий* ‘(ніс) курносий’ – ‘perkaty (nos)’ (Wys). I. Werchratski zanotował w gwarach południowołemkowskich w innej postaci: *пыртый* ‘aufgeworten, stumpf’, „ніс пыртый” ‘Stumpfnase’ (WU).

W gwarach ukraińskich występuje kilka wariantów fonetyczno-morfologicznych tego przymiotnika, por. bojk. *пиркатий*, *перкатий* ‘кирпатий’ (О), huc. *перконосний* ‘курносий’ (НН), *perkatyj/pyrkatyj*, *perkonosyj* ‘perkaty, z zadartym posem’, także *perkonis/pyrkonis* ‘mający (lub mająca) gruby i zadarty nos’ (J), buk. *парканосий* 1. ‘з плямою білої масті на носі (про тварин)’. 2. *рідк.* ‘кирпатий’ (SBH: 387), *перканосий* ‘кирпатий’ (ibid.: 407), *пирконосий* 1. ‘кирпатий’. 2. ‘такий, що має білу цяточку на носі’ (ibid.: 411), naddniestrz. *пирканосий*, *пиркатий*, *пирконосий* ‘кирпатий’ (S). W słowniku B. Hrinchenki odnotowano zarówno *пиркатий* ‘с рогами, поднятими вверх’, jak też *пирконосий* ‘курносий’ (Hrincz III: 152). ESUM (IV: 373–74) przytacza jedynie ukr. dial. *пиркатий* ‘з піднятими вгору рогами; кирпатий’.

W polszczyźnie przymiotnik *perkaty* ‘bulwiasty, o nosie’ odnotowano w zabytkach pisanych dopiero na początku XIX w. (zob. SEBań II: 530), por. także dial. *perkaty*, *perkonosy* ‘mający nos gruby i zadarty’ (SW IV: 115), *pyrkaty* ‘niski a gruby, przysadzisty, pękaty’ (ibid. V: 450).

● A. Bańkowski (SEBań II: 530) wywodzi pol. *perkaty* od gwarowej nazwy ziemniaka, por. *perka*, *pyrka*, też *pyra* (zob. też SW IV: 115, V: 450; SGM II: 58). Powołuje się przy tym na niem. *Kartoffel-nase* ‘nos perkaty’. Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę fakt, że ziemniaki przybyły do Polski pod koniec XVII wieku, a zyskały popularność dopiero w wieku XVIII, natomiast nazwy własne typu *Pyrka*, *Perka*, *Perki*, *Pyra*, *Pyry* znane były już w okresie staropolskim, to rzeczą naturalną jest przewidywanie dla języka staropolskiego dialektalnej formy *pyrka* ‘coś wypukłego, bulwiastego; bulwa’ (SEBań II: 529). Jakimś dalekim echem tego znaczenia wydają się pol. dial. *pera*, *pyra* ‘członek’, ‘zadek, tyłek’ (SW V: 449), ros. dial. *пырка* ‘индейка; курица’ (jeśli to nie dźwiękonaśladowcze), ‘мужской половой орган (обычно у детей)’, *пыра* ‘о человеке маленького роста’ (SRNG XXXIII: 194, 196), brus. dial. *пырка* ‘кукіш’ (ESBM IX: 274), które mają swoje źródło w ros. dial. *пыреть* 1. ‘толстеть, полнеть’. 2. ‘расти, увеличиваться в размерах’ (SRNG XXXIII: 195), *пыряться* 1. ‘поднимать торчком шерсть, иглы и т. п., щетиниться’. 2. ‘одеваться очень нарядно’ (ibid.: 196), brus. dial. *пырыць* ‘распіраць, пучыць’, *пырыцца* ‘надувацца, растапырваць пер’е; пышна апранацца’, co ESBM (IX: 276) sprowadza do ps. **pyriti* ‘надувацца’.

Поверити ся

Por. *поверене* ‘poraczone’, *поверити ся* ‘poraczyć się’ (H).

Zob. Верый.

Погынцати ся

Zanotował tylko J. Horoszczak, por. *погынцати ся* ‘pobawić się z dzieckiem, powygłupiać’ (ibid.).

Na obszarze ukraińskim nie występuje, chyba że zaliczymy tu ukr. dial. *гиндзувати* ‘битися, боротися, вовтузитися; жартувати’ (ESUM I: 507). Jeśli zabawa z dzieckiem miałyby polegać na huśtaniu, bujaniu i kołysaniu, to doskonale pasuje tu śl. dial. *hinčať, hinčať sa, hinčovať (hindžovat)* ‘hojdať, kolísať’ (SSN I: 564), *po-hinčovať* ‘pokolisať, pohojdať’, *pohindžálať* expr. ‘pohojdať, pokolísať’, *pohingať sa* ‘pohojdať sa, pokolísať sa’ (ibid. II: 910).

- Prawdopodobnie z węg. *hintá* ‘huśtawka’, *hintázni* ‘kołysać się, huśtać się’.

Погу(й)цкати zob. гу(й)цкати**Подышір, подышор**

Obecne w nowszych źródłach łemkowskich, por. *podyszar, podyszar* ‘półka, na której ocieka i schnie ser (w *komarniku*)’ (R), *подышір* ‘кухонний буфет, мисник’ (B-H; AP), *подышор, подышір* ‘kredens kuchenny’ (H), *podyszыр* ‘półka (półki) na naczynia kuchenne’ (Bartne, zob.: Bar). Znane też z autopsji.

Tu też należy huc. *подушера (подушира)* ‘горище (перев. над стодолою, хлівом)’ (HH), *poduszera: podusziera* ‘strych nad stajnią’, *poduszir: poduszi(y)r* ‘ts.’ (J), zakarp. *подышур* ‘шкаф для посуды, кухонний буфет’ (Sab), śl. dial. *podišiar (podišor, pud’išar)* ‘policia v kolibe, na ktorú sa ukladá syr, oštiepky ap.’ (SSN II: 871), pol. dial. *podyszar* ‘półka w szałasie na sery; tapczan do spania; półka w stajni sporządzona z kilku desek razem ułożonych równoległe do podłogi’ (SW IV: 443; KSGP).

- Z rum. *podişor* 1. zdr. ‘mostek’. 2. reg. ‘półka’ (WSRP: 645). Zob. też: HERNICZEK-MOROZOWA (1976: 147).

Полюштати ся zob. Люштати**Попажерити zob. Пажерити**

Поперхливый

Widoczne już u I. Werchratskiego, por. *поперхливый* ‘auffahrend’ „што ся гнівват” (W), powtórzone po latach przez P. Pyrteja: *поперхливий* ‘гнівливий’ (P1) i J. Horoszczaka: *поперхливиї* ‘narwany, popędliwy, lubiący się gniewać’ (H). W innych źródłach w tej postaci nie występuje.

Semantycznie tożsame z pol. daw. *piezchliwy* ‘łatwo wybuchający gniewem, popędliwy, porywczy, gniewliwy, zapalczywy, gwałtowny, krewki’, a oprócz tego także ‘lotny, rączy, prędki, skory do biegu, bystry’ oraz ‘płochliwy, strachliwy, trwożliwy, bojaźliwy, lękliwy’ (SW IV: 165), pochodnym od stpol. czasownika (*piezchać*) *piezchać* ‘gniewać się, burzyć się’ (SStp VI/2: 116).

Por. także śl. dial. *poprchlo* expr. ‘pobehaj, vetroplach’ (SSN II: 996).

● ESUM (IV: 633) traktuje ukr. dial. *порхливий* ‘швидкий, летучий; боязкий’ jako kalkę pol. *piezchliwy*. W łemk. zapewne zapożyczenie z pol.

W ostateczności sprowadza się do ps. **pъrchati*/**pъrchati* ‘parskać, prychać, furkotać’, przen. ‘unosić się, burzyć się, denerwować’ i ‘rozsypuwać się, rozpraszać się, pierzchać’, pie. **pers-* ‘prószyć, pryskać’ (SEBor: 431–432; Králik: 471).

Попыртаний

Znane z dwóch źródeł: *попыртаниї* ‘„porąbany”, głupi i narwany’ (H), *попыртаний* ‘придуркуватий, недорозвинутий – głupawy, niedorozwinięty’, „Такий гад, як попыртаний” (Wys).

Dokładny odpowiednik występuje w gwarach małopolskich, por. *popyrтаны* ‘roztrzepany, prędki i chaotyczny’ (MSGP: 208; SGM II: 36). Por. także *perda*, *pyrda* 1. ‘świnia’. 2. ‘przezwiśko dziewczuchy’, *perdać*, *pertać* ‘biegać drobnym krokiem, dreptać’, *pertnąć*, *pyrtnąć* ‘trącić, szturchnąć’, *pertek* 1. ‘człowiek drobno chodzący’. 2. ‘człowiek drobny’ (SW IV: 113, 119, V: 449), *pyrcić* ‘iść drobnym krokiem’ (SGM II: 58), *popyrцiany* ‘zawsze prędki’ (ibid. IV: 694), *pyrtać* ‘popychać, trącać’ (MSGP: 234), *pyrtek* ‘mały drobny chłopiec’ (z autopsji), także nazwisko *Pyrtek*, przezwiśko *Popyrтus* ‘popyrтаны, czyli prędki, narwany’ (podane przez dr Tomasza Kurdyłę, Bieśnik).

● Co do etymologii – zob. Копырдати ся.

Порамотати

Odnosił tylko J. Horoszczak: *порамотати* ‘połamać, potłuc, pogruchotać’ (H).

Paralele można przytoczyć jedynie z gwar małopolskich, por. *poramotać się* ‘połtuc się, pokaleczyć się’ (okolice Nowego Sącza – z autopsji), *poramotać* ‘połamać, potłuc’, *ramotać się* ‘o stukaniu’ (KSGP).

● Zapewne powiązane z pol. dial. *ramatać się* ‘robić łoskot, tłuc się, romotać się’ (SW V: 471), *romot*, *rumot* ‘stuk, łoskot, hałas’, *romotać*, *rumotać* ‘robić romot, łomotać, kołatać, stukać, hałasować’ (ibid.: 561), co sprowadza się do łac. *rumor* ‘hałas’, skontaminowanego z *łoskot* (ibid.; SEBr: 468).

Порепчыти zob. Репчыти

Порпли

J. Horoszczak zapisał prawdopodobnie z błędem: *порплим* ‘łupież’ zamiast *порпли* (H). Taką właśnie postać zanotowano w innych źródłach: *порпли* ‘порпли, луска в волоссі на голові’ (Horb), *порпли* ‘лупа, захворювання шкіри голови’ (T), *porpła* ‘łupina (vo vlasoch)’, *porpločka* zdrob. expr., *porplesko* zvel. expr. (AH), z sufiksem *-иця*: *порплиця* ‘[лупа] на голові людей – łupież’ (Wys).

W gwarach bojkowskich: *порпли* (на голові) ‘лупа’ (O), bukowińskich: *парпли* ‘за захворювання шкіри на голові, лупа’ (SBH). ESUM osobno rozpatruje ukr. dial. *парпли* ‘лупа (на голові)’ jako polonizm, łącząc z dial. *парпати* ‘порпати’ (IV: 298) oraz ukr. dial. *порпель* ‘лупа (на голові)’, *порплиці* ‘струпи на голові; лупа (на голові)’, *порплище* ‘лупа’, *порпли* ‘тс.’ łączone z czasownikiem *порпати* ‘rozgrzbiati’, *порпатися* ‘ритися, колупатися’, *порплитися*, *порплятися* ‘тс.’ (ibid.: 527), znany także gwarom łemkowskim, por. *порплити ся* ‘scharren’, „курка ся порплит” ‘die Henne scharrt in der Erde’ (WU), *порпатися* ‘порпати – grzebać (np. w ziemi)’, „Порплеса кура” (Wys), *порпльтыся* ‘zagrzebywać się (w piasku, tu: o kurach)’ (L).

Por. też. pol. dial. *parpie*, *parple*, *porple*, *paproć*, *papry* ‘łuska z nadskórni na głowie, łupież’ (SW IV: 65).

● Z ps. **pъrpati* (sę), co ESUM (IV: 527) uznaje za „афективне утворення”, spokrewnione z ps. **babrati* dial. płn. ‘brudzić, paćkać’, **babrati* sę ‘paćkać się, walać się’ pochodzenia dźwiękonaśladowczego (SP I: 173; SEBor: 19; Králik: 57). Por. także pol. *paprać*, *paprać się*, słc. dial. *paprať*, *paprať sa* ‘тс.’ o identycznej proveniencji i być może także prasłowiańskim rodowodzie – zob.: Králik: 420.

Послебодити zob. Слебодити

Постружниця

Występuje znacznie rzadziej niż synonimiczne *буртниця*, por. *burtnycia*, *burtnica* ‘belka pośrodku podłogi w stajni, po której spływa gnojówka’, *byrtnycia*, *bortnycia*, *postrużnycia*, *postrużnica* (R), *постружниця*, *буртниця* ‘belka z bruzdą do spływu gnojówki w stajni’ (H). Tylko *бортниця* (B-H; Bar; Šiš; R-Z; Wys).

Podobną formę znajdujemy w rosyjskich gwarach wołogodzkich: *постружица* ‘яма в реке’ (SRNG XXX: 241).

● Etymologicznie zapewne nawiązuje do ps. **struga* ‘strumień’, pie. **sreū-* ‘płynąć, cieć’ (SEBor: 582). Znaczeniowo zgodne z słc. *struha* ‘menšie umelé vodné koryto, jarok’ (KSSJ: 429), czes. *strouha* ‘rów, kanał’, pol. daw. *struga* ‘brózda, rowek, kanalik, koryto, rynsztok’ (SW VI: 464).

Пофафрындити

Poza słownikiem J. Horoszczaka, por. *пофафрындити* ‘potargać na strzepy, porzrzeć na pasma’ (H), niespotykane, także *розфафрындити* ‘rozerwać na strzepy, na frędzle’ (ibid.).

U O. Hojsaka jedynie: *фафринок* ‘щось невелике (?) – coś małego (?)’ (Wys).

Być może należy tu pol. dial. *fafar*, *fafor* zwykle w lm. ‘rzecz stara i niepotrzebna, strzep, śmieć’, *fafol* zwykle w lm. ‘poszarpany kawałek czegoś; strzep’, *fafry* lm. ‘rzeczy stare i niepotrzebne, strzepy, śmieci’, *fafregi* lm. ‘poszarpane kawałki czegoś; strzepy’ (SGP VII/3: 386, 387, 388), słc. dial. *fafrn*, *fafrnok* i *fafrňoch* (*fáfrnok*) 1. *expr.* ‘niečo malé, napr. úzky pás role, dieťa a pod.’. 2. ‘uschnutý hlien v nose’, *fafrndák* *expr.* ‘nadávka malému chlapcovi’ (SSN I: 434), czes. dial. (morawskie) *fafrnochy* ‘pohrdlivě o ženských šatech zbytečně parádních’ (Machek: 139).

● L. Králik (156) w ślad za V. Machkiem widzi tu przejęcie niem. *Waffenrock*, złożonego z *Waffe* ‘zbrań’ i *Rock* ‘vonkajší odev’ (por. stczes. *fafrnoch* ‘rytersky kabátec obliekaný cez brnenie’) i skrzyżowanie z fr. *fanfreluche* ‘ozdôbka na ženských šatách’, co należy uznać za ekspresywną modyfikację starszej formy *fanfelue* ‘drobnost’, kontynuującej późnołacińskie *famfalūca* ‘vzduchová bublina’.

Похыхму

Widoczne tylko w słowniku J. Horoszczaka: *похыхму* ‘po kryjomu’ (H).

Paralelną formę tego przysłówka znajdujemy w gwarze małopolskiej (wieś Iwkowa koło Brzeska), por. *(po) chychmie* ‘ukradkiem, po cichu’: „Spod lasu wyszła mamona, podeszła po chychmie pod miedzę, porwała jej dziecko, a sama podłożyła jakiegoś zimorodka czy odmieńca” (SGP IV/1: 208).

● Dość ciemne. Może jest to wynik kontaminacji łemk. *no тихы* (ukr. *потиху*, pol. *po cichu*, czes. *potichu*) oraz słc. dial. *potatme*, *potutme* (*potuťme*, *potutmo*, *-u*, *-nu*, *potuťmu*) ‘potutelně, potajmu’ (Kálal: 513), *tuťme* ‘potutelně’ (ibid.: 731), *potutme* ‘potajomky, ukradomky, tajne’ (SSN II: 1047). Por. też łemk. *тутматти* фам. ‘хова-ти від усіх, засовувати що-небудь у потаємні місця’, *потутамтти* фам. ‘поховати, позасовувати що-небудь у потаємні місця’ (T).

Zob. Тохмати.

Пошкрібок

Odnutował jedynie I. Werchratski: *пошкрібок* ‘kleine Vogelart’, a za jego przykładem J. Horoszczak, por. *пошкрібок* ‘mały ptaszek, по поли шкрібкат’ (H).

• Motywację nazwy podał I. Werchratski, pisząc, że ptaszek ów „шкрібкат по полю” ‘er zwitschert auf dem Felde’, por. niem. *zwitschern* ‘świergotać, ćwierkać, szczebiotać’ (W). Poza obszarem łemkowskim nie udało się znaleźć przykładu użycia tego czasownika w funkcji naśladowania głosu ptaka. Nie można wykluczyć, że ćwierkanie ptaszka przypomina odgłos skrobania (por. np. łemk. *шкрябати* ‘skrobać’ (H), *шкрябати* ‘шкрябати, дряпати’, *шкребати* ‘шкребти’ (P), ukr. dial. *шкрібати* ‘скребти’ (ESUM VI: 435), śl. dial. *škrabkał* expr. ‘škrabał’ (KSSJ: 443)), co by uzasadniało związek z czasownikiem ps. **skrebtі*, **skroboti* ‘drapać, zdrapywać, obdzierać, zeszkrobywać’ o proveniencji onomatopeicznej (zob. SEBor: 554). Pod względem formalnym *пошкрібок* przypomina łemk. *пошкребок згірд*. ‘мізинчик, найменший син’, ‘корж, бундзик, хлібець з решток тіста’ (Horb), *пошкрібка*, *пошкребок* ‘невеличкий хлібець із залишків вишкрябаного з посудини тіста’ (Čiž), *поскрібка* ‘мале хлібча, випечене з залишок тіста (?) – mały chlebek upieczony z resztek ciasta, poskrobek (?)’ (Wys), nadsań. *підшкребок* ‘гірший пшеничний хліб’ (Prz), zakarp. *поскрібок* ‘невеличкий круглий хлібець із залишків вишкрябаного з корита тіста’ (Sab), bojk. *пошкріптуха* ‘невелика хлібина, випечена із залишків тіста’ (Mat), ukr. *поскрібки*, *поскрібок* ‘хлібина із залишків тіста, вишкребок’, dial. *поскребок* ‘тс.’, *поскріб* ‘вишкребок’ (ESUM V: 284–285), śl. dial. *poškrabák*, *poškrabok* i *poškrobok* 1. ‘bochník al. osúch zo zvyškov cesta vyškriabaného z koryta’. 2. ‘naškriabaný zvyšok cesta (može slúžiť ako kvások al. sa z neho pečie ostatný pagáč, osúch ap.)’. 3. ‘plechový nástroj na zoškrabovanie cesta’. 4. expr. ‘posledné dieťa v rodine’ (SSN II: 1030–1031), pol. dial. *poskrobek* 1. ‘mały chleb upieczony z resztek ciasta’. 2. ‘najmłodsze dziecko w rodzinie’ (MSGP: 209). Zob. także: Králik: 582.

Пошпотити ся

Znane zaledwie z jednego źródła, por. *пошпотити ся* ‘potknąć się’ (H). Zbliżoną postać zanotowano także w języku Rusinów słowackich, por. *підшпотітіся* ‘strau-cheln’ cf. halickie *пошпотати ся*, *пошпортати ся*, *зашпотати ся* (WU), *špotati* expr. ‘farbavo chodiť, zakopávať’, *zašpotati sja* ‘zakopnuť o niečo’ (AH) oraz w Wy-sowej, por. *зашпотитися* ‘спіткнутися – potknąć się’, *шпортатися* ‘спотикатися – potykać się’ (Wys).

Analogiczne formy spotykane są w gwarach ukr., por. bojk. *зашпонтатися*, *зашпотатися* ‘спотикатися’, *пошпотатися* ‘піткнутися’, *пошпотитися* ‘проговоритися’ (O), *пошпотатися* ‘невдало, незручно ступити; спіткнутися’ (Mat),

zakarp. *пудшпотати(ся)*, *пудшпотовати(ся)*, *зашпотовати(ся)*, *шпотати(ся)* (Sab), *зашпотити ся* ‘stolpern, straucheln’ (WUZ), hus. *пошпотатиси* ‘спіткнутися’, *шпотатиси* ‘спотикатися, шпортатися’ (НН), buk. *зашпотовати (-си, -са)*, *зашпотати (-си, -са)* 1. ‘спотикатися’. 2. ‘спотикати, ставити підніжку’ (SBH), а także *зашпотатися* ‘споткнуться’ (Hrincz II: 119), *пошпотатися* ‘спотыкнуться’ (ibid. III: 397), *шпотатися* ‘спотыкаться’ (ibid. IV: 511), *пошпотоватися*, *пошпотатися* діал. ‘спотикатися’ (WTSSUM: 914), *шпотати* діал. ‘тс.; змушувати спотикатися’, *шпотатися* діал. ‘спотикатися’ (ibid.: 1405).

Nawiązuje do słc. dial. *pošpotiŕ sa* i *pošpotnuŕ sa* ‘pri chodzi zavadiŕ o nieco, potknŭt sa’ (SSN II: 1033), pol. *poszpocić się* ‘potknąć się’, dial. *poszpota* w wyrażeniu *iść poszpotać* ‘oporem, jak po grudzie, fatalnie, z przeszkodami, trudno, coraz gorzej’, *poszpotać się* ‘zawadzić, utknąć, potknąć się, poszkapać się, szturchnąć się, potrącić się, uderzyć w coś leżącego na ziemi, natknąć się na coś’ (SW IV: 782).

• ESUM (VI: 466) pisze: „[*шпотатися*] ‘спотикатися’, [*зашпотитися*] ‘спіткнутися’ Me; – не зовсім ясне; можливо, експресивний варіант деетимологізованого первісного *спотикатися*”. Nie ma to nic wspólnego z prawdą. Raczej należy wiązać z pol. *szpotawość* med. ‘wada wrodzona lub nabyta wskutek złamań, krzywicy, polegająca na odchyleniu osi kończyny do wewnątrz, w stosunku do osi symetrii ciała’, *szpotawy*, med. *stopa szpotawa* ‘stopa zniekształcona, wykrzywiona do wewnątrz wskutek wady wrodzonej’ (SJP III: 424–425), dial. *szpotak*, *szpotlak* ‘niezgrabiasz’, *szpotlawy* ‘niezgrabny’ (SW VI: 659). Ostatecznym źródłem jest niem. *Spat* ‘szpat, włogaczna, łogawizna’, co zauważył już SEBr (553).

Префынкати

Nie występuje poza słownikiem J. Horoszcza, por. *префынкати* ‘przemarnieć’ (H).

• Mało prawdopodobny związek z łemk. *фынкати* ‘raunzen; schluchzen, halb laut wienen’ (W), *фынькати* ‘схлипувати; тихо плакати’ (P1; P), *фынкати* ‘схлипувати після плачу (про дитину)’ (T), *фынкати* ‘схлипувати, плакати – chli-раć, płakać’ (Wys) z powodów semantycznych. Nie chodzi tu bowiem o znaczenie ‘przepłakać’, ale o ‘przepuścić, roztrwonić (pieniądze)’. Może więc należałoby przyjąć pierwotne **префынкати*, doskonale zachowane w dialekcie bojkowskim jako *фринкати* (*гроші*) ‘rozkiдати’, ‘тринькати’ (O), co ESUM (VI: 132) uznaje za fonetyczny wariant ukr. *тринькати* ‘неощадливо, нерозумно витратити гроші; транжирити’, por. też *протринькати*, *розтринькати*, uznawane za polonizm. Pol. dial. *трынкаć* ‘питы, пиячити’, *трыпкнać* ‘випити, упитися’ pochodzi z niem. *trinken* ‘питы’, początkowo ‘пропивати гроші, майно’ (ibid. V: 640).

Пригвамчыти

Odnutowane zaledwie w jednym źródle łemkowskim, por. *пригвамчыти* ‘przygnieść, przytłamsić’ (H).

● Niejasne. Możliwy związek z slc. dial. *gnačit' sa* i *gnasiťsa* expr. ‘tisnúť sa, tlačit' sa’, *gňavciť sa* expr. ‘tlačit' sa’, *gniaviť* (*gňábit, gnivit*) 1. ‘pučiť, mliaždit’ 2. ‘natláčať, ubíjať’ 3. ‘ničit' šliapaním ap.’ 4. ‘stískať, obchytkať’ 5. ‘otláčať, odierať’ 6. ‘trápiť, dláviť, spôsobovať ťažobu v spánku (podľa povery o činnosti démonickej bytosti mory al. bosoriek ap.)’, *gniaviť sa* 1. ‘tlačit' sa na malom priestore’ 2. ‘šliapaním ničit’ 3. expr. ‘brodit' sa, mazať sa, trepať sa’ 4. expr. ‘párit' sa’ 5. expr. ‘bit' sa, mlátiť sa’ (SSN I: 498–499), co z ps. **gn'aviti* zach., pld. ‘gnieść, ściskać, miąć, premere, pressare; dusić, dławić, elidere’, ‘dręczyć, męczyć, torquare, vexare’ (<**gnaviti* – palatalizacja [n] > [n'] ma charakter ekspresywny), będącego ps. iterativum do niezaświadczonego **gnov-*, ie. **gn-eu-* (<**gen-* ‘ściskać, zgniatać’) (SP VII: 203–204; Králik: 181). Z metatezą: *gnav-* > *gvan(m)-*’.

Приячка

Poza jednym źródłem nie mamy innych dokumentacji leksykograficznych tego wyrazu, por. *приячка* ‘sprzączka’ (H).

Znane w gwarach ukr., por. boj. *приячка* ‘пряжка’ (O), zakarp. *приячка* ‘пряжка’ (Hrincz III: 495).

● Zapewne w tej postaci fonetycznej (z -č-) zapożyczenie z języka polskiego, por. stpol. (*przączka*), *przącka* ‘sprzączka, klamerka, fibula’ (SStp VII: 81), dial. *przączka*, *przęczka* ‘ts.’ (MSGP: 219; SGM II: 45), które ustąpiło miejsca od XVIII w. formie *sprączka* (SEBor: 572).

Прогайнувати, прогойнувати

Wyraz dość dobrze udokumentowany w słownikach łemkowskich, por. *прогайнувати* ‘vergeuden, verprassen, durchprassen’ (W), *прегойнувати* *пінязі* ‘марне стратити, протратити, промарнити Geld verschwenden’ (WU), *гайновати*, *про-*, *з-* ‘марнувати’ (Horb), *прогайнувати* ‘розтринькувати, прогуляти’ (B-H; AP), *прогойнувати*, *прогайнувати*, *розтратити* (*грошы, добра*) ‘przehulać, przemarnieć’ (H), *прогайнувати* ‘прогуляти, розтратити – roztrwonić, zmarnować’ (Wys), *гайнувати* ‘витрачувати намарне (напр. гроші), прогуляти, розтринькати – trwonić (np. pieniądze)’ (ibid.).

Znane w gwarach ukr., por. boj. *прогайнувати* ‘змарнувати’ (O), *гайнувати* ‘марнотратити’ (Mat), huc. *прогайнувати* ‘zmarnować’, ‘przepuścić’, *гайнувати*

‘marnotrawić’ (J), *прогайнувати* ‘змарнувати’ (Szuchewycz), naddniestrz. *погійновати* ‘стратити, знищити’ (WB). W słowniku V. Hrinčzenki: *прогайнувати* 1. ‘промотать; спустить’. 2. ‘даром прогулять (время)’ (Hrinčz III: 461), *гайнувати* 1. ‘небречь, растрчивать, мотать’. 2. ‘кутить, гулять’. 3. ‘производит беспорядок’ (ibid. I: 266), w WTSSUM (965): *прогайнувати* розм. ‘марно, по-пустому, нерозумно витратити гроші, майно, господарство і т. ін.; пропити, прогуляти; згайнувати, змарнувати (час)’, *гайнувати* 1. ‘витрачати марно, розтринькувати, переводити’. 2. *діал.* ‘гуляти’. 3. *діал.* ‘мучити’ (ibid.: 171).

● Niepewne. W ESUM (I: 454) czytamy: „гайнувати ‘переводити, розтрачувати; [бенкетувати, гуляти]’, [гейнувати] ‘тс.’; – очевидно, результат контамінації дієслова *гаяти* ‘даремно витрачати (час)’ i іменника *гайно* ‘гній, екскременти’”. Ukr. *гайно* ‘екскремент, гній; підстилка для худоби; ведмежий барліг; безладдя, гніздо’ kontynuuje ps. **gajьno* płn. ‘miejsce zagrodzone, ogrodzone, rodzaj prymitywnego pomieszczenia dla zwierząt lub przechowywania np. ściółki’, co jest prawdopodobnie derywatem od **gajiti* ‘powodować, żeby coś żyło’, ‘pielegnować, doglądać, ochraniać coś, opiekować się czymś’, ‘zagradzać, ogradzać’, ‘strzec, bronić’ z sufiksem *-ьno* (zob. SP VII: 26–27, 30–31).

Stanowisko ESUM wszakże nie przekonuje, głównie z powodów semantycznych i fonetycznych. Znaczenie ‘przehulać, roztrwonić’ oraz alternacja samogłosek [a] : [o] spowodowały, że swego czasu J. Janów (1993: 501) zaproponował inne objaśnienie pochodzenia tego wyrazu, pisząc: „hajnuwaty ‘trwonić, próżnować’ (?) rm. *hajtān’i* [Schel.: *hoināri*] ‘(herum) bummeln’”. Por. rum. *haini*, *hăini* 1. ‘iść na tułaczkę’. 2. ‘być na tułaczce, tułać się’, *hăimāni* ‘włóczyć <wałęsać> się’, *hoināri* ‘ts.’ (WSRP: 353, 356, 365). Wyraz ten występuje w gwarach naddniestrz., poleskich, por. *гайнуват* ‘нівечити, псувати’ (Łysenko), notuje go również współczesny *Wielki słownik języka ukraińskiego* (WTSSUM). Koncepcja J. Janowa też ma swoje słabe strony, podobnie jak łączenie z łemk. *гоїний* ‘bogaty, hojny’ (H), co z ps. **gojьnъ* ‘bogaty, dostatni, szczodry’, a to od **gojь* ‘dostatek, bogactwo, szczodrość’, **gojiti* ‘karmić, żywić’, kausativum do **žiti* ‘żyć’ (ESUM I: 547; ESSJ VI: 195–197).

Псятвоч

Widnieje tylko w słowniku J. Horoszczaka, por. *псятвоч* ‘łagodne przekleństwo’ (H).

Strukturalnie bliskie licznym przekleństwom łemk., np. *псякость*, *псякосць*, *псямати*, *псямать*, *псякров* (P1), *псявіра*, *псякісць*, *псякрев*, *псямати*, *псяюха* (T), *псякрев*, *псяюха* (Wys), „(проклоны) ты пся скоро! ты пся дупо! ты пся ного! (du Hundsfott!) пся паро! пся бестыйо! пся бідо!” (WZ), i pol., np. *psiabestia*, *psiadusza*, *psiakrew*, *psiapara*, *psiawiara* ‘przekleństwo’ (SW V: 412–413). Liczne też w gwarach bojkowskich: *пся шкіра*, *пся мати*, *псякрев*, *псяюха* (Mat).

● Zrost składający się z przymiotnika w rodzaju żeńskim *psia* (por. *нциў* 1. ‘собачий’ 2. ‘поганий’ (Pan)) i dość niejasnego rzeczownika **твоч*, zapewne odpowiadającego ukr. dial. *товч* 1. ‘дерть’ 2. ‘те, що потовчено’ (WTSSUM: 1253) i pol. daw. *tlucz* ‘kasza z tłuczonego zboża’ (SStp IX: 162), *tlucz*, *tlucza*, *tluka* ‘karm z tłuczonego ziarna, miazga dla koni, psów, osypka’ (SW VII: 67).

Wszystkie cztery cytaty ze *Słownika staropolskiego* świadczą o tym, że *tlucz* była podstawowym pokarmem psów, por. np. *Dede canibus tlucz ad prandium* (SStp IX: 162). Ponieważ była to licha karma, dlatego też stała się podstawą łagodnego przekleństwa. W łemk. zapewne z pol.

Раканя

Wyraz odnotował po raz pierwszy I. Werchratski, por. *раканя* ‘Laubfrosch, Hyla arborea’, *раканя* ‘in der Bedeut. Hyla arborea, Laubfrosch, рахкавка, ракавка, каракушка’, „раканя выйде на стромы і ряпчит” (WU), a powtórzyli P. Pyrtej: *раканя* ‘древесниця; жабка, що живе на гілках молодих хвойних деревець’ (P1), oraz J. Horoszczak, podając przy tym nieco inne znaczenie ‘rodzaj żaby (może ropucha)’, potwierdzone na gruncie słowackim przez *Słownik gwar szaryskich* F. Buffy, por. *ракайна* ‘zviera ropucha, Bufo’ (Buffa: 236).

Słownik B. Hrinchenki cytuje wyraz *раканя* ‘древесная лягушка, Hyla arborea’ wyłącznie za I. Werchratskim (Hrincz IV: 4), a poza tym jeszcze: *ракавка* = *раканя*, *рахкавка* = *раканя* z gwar zakarpackich (ibid.: 7). Z kolei WTSSUM (1014, 1016) wskazuje na zachodnią lokalizację wymienionych nazw, por. *раканя*, *рахкавка* зах. ‘скрекотуха’. Zob. także: ESUM V: 17–18.

● ESUM uznaje słowo za „не зовсім ясне”. Prawdopodobnie jest to derywat z sufiksem *-аня* (por. np. łemk. *бриханя*, *череваня* ‘brzuchata kobieta’, chociaż to formacje odrzeczownikowe – H) od czasownika *ракати* ‘quaken’, „г вечеру рачат жабы” (WU), *ракотати* ‘рехкотати’ (P1), *рахкати* ‘(про жаб) квакати’ (PanD), *ракати*, *рахкати* ‘квакать’ (za I. Werchratskim – Hrincz IV: 4, 7), *рахкати* зах. ‘скрекотати’ (WTSSUM: 1016), ukr. dial. *райкати*, *рейкати*, *рекати*, *регати* ‘квакати (про жаб)’ (ESUM V: 17–18), co odpowiada pol. *rechotać* m.in. ‘wydawać głos (o żabach)’ o proveniencji dźwiękonaśladowczej (*rech-rech*). Podobnie pol. *rzekotka* jest derywatem od dial. *rzekotać* = *rechotać* (zob. SEBor: 513). Por. też rum. *răcăni* ‘(o żabach) kumkać, rechotać’ (WSRP: 707).

Рамак, рамач

Sporo uwagi poświęcił temu wyrazowi I. Werchratski, pisząc: „*рамак* Смрк. Mangebrett східногал. *реброчачка*”, „на катульку ўахы звиват а качат рамаком um die Walze wird die Wäsche gelegt und mit dem Mangebrett gemangelt” (W). Uwzględnił go także inni autorzy słowników łemkowskich, por. *рамач* ‘частина пристрою для розглажування білизни після прання (друга частина пристрою – катулька)’ (B-H), *рамак* ‘рубель, ребриста частина маглівниці’ (P1; P), *рамач, рамак* ‘deseczka z karbami i rękojeścią, służąca do prasowania bielizny nawiniętej uprzednio na drewniany wałek’ (H), *рамач* ‘частина приладу дерев’яного для розгладжування білля (друга частина – катулька) – część magłownicy w postaci karbowanej deski z uchwytem’ (Wys).

Słownik B. Hrinchenki zamieszcza wyłącznie za I. Werchratskim: *рамак* = *рубель* ‘валек для катання беля – толстая плашка с зарубками и рукоятью’, podobnie jak *рама* ‘зарубка’ (Hrincz IV: 4).

● ESUM uznaje wyraz za niejasny. Prawdopodobnie jest to derywat z sufiksem *-ак, -ач* od podstawy *рама* ‘зарубка’ (magłownica ma postać karbowanej deski). Kluczowe dla etymologii tego słowa znaczenie ‘karb, nacięcie, rowek’ widoczne jest w łemk. *рамкастий* ‘gekerbt’ „что рамы має” (*рамы* ‘Kerben’), *рамуватий* ‘gekerbt’ (W), dokładnie przepisane przez P. Pyrteja (P1) z I. Werchratskiego, *рамкастий* ‘карбуватий – karbowany’ (Wys). Znaczenie ‘karb, nacięcie’ dla wyrazu *рама* poza obszarem łemkowskim nie występuje. W gwarach bojkowskich i zakarpackich notowane jest znaczenie ‘зморшка, складка, зборка’ (zob. O; ESUM V: 21–22), *рама* ‘Runzel’, plur. *рамы* ‘in Falten legen, runzeln’, „зрамило ся лице = поморщило ся” (WUZ).

Рапавий

Wyraz dobrze potwierdzony przez leksykografię łemkowską, por. *рапавый* ‘rauh’ (WU), *рапавий* ‘шорсткий’ (B-H; AP), *рапавий* ‘шорсткий, нерівний, негладкий’ (P1; P), *рапавый* ‘віспуватий’ (Horb), *рампаве* ‘chropawe, nierówne, np. krawędź deski pokarbowana poźem’, *рапаве* ‘chropawe’ (H), *рапавий* 1. ‘шорохуватий, нерівний’. 2. *перен.* ‘з пошкодженою шкірою обличчя, прищавий (про людину)’ (Pan), *рапави* ‘шершавий, шорсткий, шкарубкий’ (T), *рапавуј* ‘ospowaty’ (R-Z), *рапавий* ‘(про *компері*, руки) шорсткий – szorstki, chropawy (o ziemniakach, rękach)’ (Wys). Znane też z autopsji w znaczeniu ‘szorstki (o rękach)’ (Małastów).

Szeroko rozpowszechniony w gwarach ukr., por. bojk. *рапавий* 1. ‘віспуватий’. 2. ‘шорсткий’, ‘кострубатий’ (O), zakarп. *рапавый* ‘шершавий, негладкий’ (Sab), hus. *рапавий* ‘шорсткий, шерехатий’ (HN), buk. *рапавий* 1. ‘шорсткий, не гладкий’. 2. ‘груші з шорсткою шкірою’, także *раповатий* ‘шершавий, шорсткий’

(SBH), naddniestrz. *коронавий* ‘rauh’ (WB). Zaliczymy tu również ukr. dial. *хрпавий* ‘шорсткий, кострубатий’ (ESUM VI: 208). Zob. też: ESUM V: 26.

● Fonetyka (-ra-, odpowiadające ukr. -oro-, por. ukr. dial. *коронавий* ‘шерехатий, бородавчастий’ (ESUM III: 41) i pol. -ro-, por. *chropawy* ‘szorstki, niegładki; chropowaty’ – SJP III: 280) wskazuje na pożyczkę słowacką, por. sł. *rapavý* ‘pokryty rapinami’, *rapina* ‘malá jazva na pokože’ (KSSJ: 367).

Z ps. **xorpaṽ(jv)/korpaṽ(jv)/*skorpaṽ(jv)* ‘szorstki, chropowaty’, co pochodne od **xorpa/*korpa/*skorpa* ‘nierówność, chropowatość’ (SES I: 81–82; ESSJ VIII: 82–83), a to od ie. **(s)kerp-*, **(s)krep-*, będącego rozszerzeniem **(s)ker-* ‘kroić, ciąć’ (ESUM VI: 209; Králik: 491).

Zob. Коропатва.

Репчыти

Odnutowane wyłącznie w słowniku J. Horoszczaka, por. *репчыти* ‘kopać, ryc w ziemi potężnie’, *вырепчыти* ‘wyryć, wykopać w ziemi dużą jamę w krótkim czasie; „репчыт” – potężne lub wściekle zwierzę, albo też mocarna maszyna’, *норепчыти* ‘poryc w ziemi, pokopać mocno (czasem bezładnie)’ (H).

● Niezbyt jasne. Może mieć związek z ukr. dial. *руна* ‘яма для картоплі’, z ps. **ripa* ‘заглиблення’, powiązany alternacją samogłoskową z **rupati* ‘рити, копати’, pie. **reup-* pochodne od **reu-* ‘рити, рвати’ (ESUM V: 144; Králik: 517). Semantycznie łemk. *репчыти* najbardziej odpowiada sł. *rypať* ‘глибоко рити, копати’ (ESUM V: 144). Derywowane zapewne od podstawy odpowiadającej sł. *rypák* ‘predĺžené nozdry; *prep.* pejor. časť tváre s nosom a ústami’ (KSSJ: 391), dial. *ripak* ‘rypák svine’ (Buffa: 239). Alternacja [y] : [e] dość niejasna, być może spowodowana dysymilacją.

Римно

Odnutowane sporadycznie w leksykografii łemkowskiej, por. *римно* > *ривно* ‘równo’ (H), *riwnnyj* : *rimnyj* ‘równy’ – z obszaru Łemkowszczyzny słowackiej (R).

Formy częste w gwarach ukraińskich, por. bojk. *рименький* ‘рівенький’, *римніше* ‘рівніше’ (O), buk. *римний* ‘рівний’, *рименький* ‘рівенький’, *рименько* ‘рівенько’, *римница* ‘рівнина’, *римно* ‘рівно’, *римняти* ‘рівняти’ (SBH), nadsań. *римно* = *ривно* (WD), naddniestrz. *римнети* ‘рівняти’, *римний* ‘рівний’, *римнина* ‘рівнина’, *римнонький* ‘рівенький’ (S), zachodniopoleskie *римний* ‘ривний’, *римно* ‘рівно’, *римняте* ‘рівняти’ (A). Poza tym spotykane na obszarze białoruskim i rosyjskim (gwary pld.-ros.), por. brus. dial. *рымно* (з рубэм) ‘верхні край пасуды’, *римны* ‘роўны’ (ESBM XI: 195, 236), ros. dial. *рамный* ‘равный’, *рамнать*

‘равнять’, *рамнятыся* ‘равняться’ (SRNG XXXIV: 97), *ромненько* ласк. ‘ровно’, *ромно* ‘ровно’ (ibid. XXXV: 174).

Paralelne formy sytuują się na południowych krańcach Słowiańszczyzny, por. np. mac. *рамен* 1. ‘ровный’. 2. ‘ровный, одинаковый’. 3. ‘прямой, прямолинейный’, *рамни* 1. ‘равнять, разравнивать’. 2. ‘равнять, сравнивать; выравнивать’, *рамнило*, ‘ватерпас, уровень’, *рамнина*, *рамница* ‘равнина’, *рамниште* 1. ‘ровное место’. 2. ‘уровень’, *рамно* ‘равнина’, *рамно* 1. ‘ровно’, 2. ‘прямо, точно’, *рамност* ‘ровная поверхность’ (MRR: 643–644).

● Etymolodzy, jeśli nawet cytują formy z *-m-*, to czynią to bez żadnego komentarza (por. np. Vasmer III: 489), uznając je tym samym jedynie za warianty fonetyczne form na *-v-*. Z. Stieber notując formy z *-m-* na Łemkowszczyźnie południowej: *rimne* ‘równe’, *Řimni* || *Řiṇni* (nazwa terenowa), komentuje, że mamy tu do czynienia z „asymilacją *μ* do *n*” (Stieber 1982: 67).

Рынявий

W swoich słownikach I. Werchratski napisał: *рынявец* ‘человек, што має струпы; räudiger mensch’, *ты рынявче* ‘du rädiger Kerl’, *ты рыньо!* ‘item’, *рынявий* ‘grindig, räudig’ (W), *рынявий* ‘räudig’ (WU), a powtórzyli to P. Pyrtej: *рынявий* ‘коростявий, паршивий’, *рынявец* ‘коростявий’ (P1), i J. Horoszczak: *ринявец*, *рынявий* ‘taki, со ма струпу’ (H). W innych słownikach: *рынявий* ‘погана (вівця)’ (Pan), *ринявий* ‘паршивий, чоловір, що має струпи – маючы струпу, krosty, parszywy’, *ринявец* ‘паршивий, чоловір, що має струпи – маючы струпу, krosty, parszywiec’ (Wys). W słowniczku łemkowskim J. Riegera znajdujemy jeden przykład z gwar łemkowskich na Słowacji: *ryni* ‘świerzb’ (R), gdzie zresztą znana jest cała rodzina tego wyrazu, por. *ryňavyj* expr. ‘velmi špinavý’, *ryňi* l. mn. *ryňavena* ‘velka špina’, *ryňaviti* ‘stavat sa velmi špinavým’, *zryňaviti* (AH), *рын’i* ‘пархи; ріпниця, потрісканий бруд на шкірі’ (Horb). Podobnie w słowniku Wysowej O. Hojsaka *рини* ‘корости (?) – krosty (?)’ (Wys).

Słownik B. Hrinchenki cytuje *ринявец* ‘человек в струпьях, шелудях’, *ринявий* ‘струпистый, шелудивый’ wyłącznie za I. Werchatskim. Występuje w gwaraх słowackich, por. słc. dial. *ryňavý*, *ryniak* ‘strupaty’ (Kálal: 591), *riňa* 1. ‘burina’. 2. ‘prašina’, *riňavi* ‘chrastavý’ (Buffa: 239), w polskich sporadycznie, por. *ryniawa* ‘nieczysta’ (SW V: 794).

● ESUM (V: 79) uznając wyraz za niejasny, jednocześnie przytacza stanowisko W.A. Merkułowej, która zestawia fakty łemk. z ros. dial. *хруни*, *хруны* ‘болячки, короста; лахміття’, *хруль* ‘покрытий коростю’, *хрида* ‘людина брудна, мокра’, D. Szelud’ki, doszukującego się związku z niem. *grindig* ‘коростявий’, a także V. Machka, usiłującego dowieść pokrewieństwa z ukr. dial. *ринди* ‘лахміття’ i lit. *skraudūs* ‘шершавий’. W naszym mniemaniu poglądy te co do wiarygodności ustę-

pują zdecydowanie temu, co w 1938 roku ogłosił J. Janów: „ry’niawy, -wec ‘parszywy, -wiec’ rm. *rié* ‘Krätze’ arom. *ariñe*” (Janów 1993: 503). Por. rum. *râie* 1. *med.* ‘świerzb’. 2. *pot.* ‘parch’. 3. *pot.* ‘zaraza’ (WSRP: 716), co z łac. *aranea* ‘pajęczyna’ (EWRs: 130).

Розбырдати

Podał jedynie J. Horoszczak, por. *rozbyrdatu* ‘rozpędzić złe myśli, rozweselić’, *кусьцьок ся му розбырдже* ‘pozbędzie się choć na chwilę złych myśli’ (H).

Analogiczny przykład jest jeszcze w użyciu w gwarach małopolskich, w swoim prymarnym konkretnym znaczeniu: *rozbyrdać* ‘roz mieszać, rozbełtać, roztrześć’ (okolice Krakowa – pozyskane od śp. Marii Kozynackiej w relacji Danuty Fałowskiej, z domu Kozynackiej). Prawdopodobnie zaliczymy tu także pol. dial. *rozbyrdzić* ‘roz mieszać’, *byrdzić* 1. ‘mieszać jakiś płyn, rozpuszczać go wodą’, 2. ‘krzyżować komuś plany’ (Małopolska – SGP III: 286).

• Dość niepewne. Autorzy SW (I: 247) widzą tu zależność od ukr. *бурда* ‘lura, buza’, por. ukr. *бурда* ‘каламутний напій; погане пиво; несмачна рідка їжа’, brus. i ros. *бурда* ‘тс.’, co z tatarskiego *бурда* ‘каламутний напій; суміш різних рідин’ (ESUM I: 299). Niepokoi wszakże brak w gwarach zachodniosłowiańskich rzeczownika *burda* w znaczeniu, które odpowiadałoby znaczeniu tego wyrazu w językach wschodniosłowiańskich. Wyjątek stanowi tylko śl. dial. *burda* ‘polievka zo zemiakov, príp. aj s kapustou’ (SSN I: 186). Może więc za punkt wyjścia należałoby przyjąć pol. dial. *burda* = *urda*, *hurda*, *horda*, *wurda* (SGP III: 123), którego jedno ze znaczeń to ‘lura, złe mleko, piwo, wódka, sikacz’ (zob. SW VII: 346). W takim wypadku źródłem wyrazu byłby język rumuński, por. rum. *úrdă* ‘(ser) urda’ (WSRP: 918).

Bardziej przekonujące zdaje się wszakże łączenie wyrazu z pol. dial. *bertać* (się) ‘mieszać płyn, bełtać’, przen. ‘o stanie psychicznym: kręcić się (w głowie)’, *bertosić* ‘mieszać płyn, bełtać’ (SGP II: 64), *byrtać* ‘kręcić, obracać’ (ibid. III: 288), *rozbertosić* ‘rozbełtać’, *obertaczka* ‘mątewka do rozbijania grudek ciasta’ (KSGP), *obertać*, *obyrtać* (się) ‘kręcić, obracać (się)’, z ps. **ob-vьrtati* (sę), powiązanego z **ob-vьrtěti* (sę) składającym się z przedrostka **ob-* i **vьrtěti* (sę) ‘kręcić, obracać (się)’ (ESSJ XXXI: 132–135).

Rozwój znaczenia: ‘roz mieszać, rozbełtać, uczynić rzadkim, wodnistym’ > przen. ‘rozpędzić, pozbyć się (złych myśli)’.

Розпаїднати (ся)

Potwierdzone sporadycznie w leksykografii łemkowskiej, por. *rozpaїdнати* (ся) ‘wpaść we wściekłość’ (H), *rozpaїднати ся* ‘rozgarzyć się – rozgorączkować się, podnieść się’ (Wys).

Doskonale zachowane w gwarach słowackich, por. *rozpajedit' (sa)* 'rozvztekliti (se), dopáľiti (se), lud. dožrati (se)' (Káľal: 582), *napajedený* expr. 'nahnevaný, nazlostný', *napajedit' expr.* 'nahnevať, nazlostiť', *napajedit' sa* expr. 'nazlostiť sa, najedovať sa' (SSN II: 317–318), *pajed i pajed'* 'zlostník, jedoš', *pajedit' expr.* 'hnevať, zlostiť niekoho', *pajedit' sa* expr. 'hnevať sa, zlostiť sa, durdiť sa', *pajedlivý* expr. 'zlostný, zlostiaci sa', *pajedlý i pajedný* 1. expr. 'zlostný, zlý, zádrapčivý (o ľuďoch)'. 2. expr. 'zlostný, útočný (o zvieratách)'. 3. 'pálivý, bolesivý', *pajedník* expr. 'hnevľivý, zlostný človek', *paježlivý* 'zlostný, zádrapčivý' (ibid.: 698–699), i polskich (Małopolska, Śląsk), por. *rozpajedzić (się)* 'rozzłościć (się), rozgniewać (się)' (MSGP: 242; SGM II: 64), *rozpajezyc się, rozpajezony* 'ts.' (okolice Nowego Sącza – z relacji śp. Józefy Fałowskiej).

• L. Kráľik (415) w słc. *pajedit'* wyróżnia prefiks *pa-* oraz pierwiastek *-jed-* (por. słc. *jedovať (sa)* expr. 'hnevať, zlostiť (sa)', co sprowadza się do ps. **ěd-*, por. **ědovati* 'dokuczać, złościć, denerwować', **ědovati se* 'złościć się, gniewać się': zach. i pld. **ěditi* 'gniewać, złościć; drażnić, dokuczać', **ěditi se* 'gniewać się, złościć się': zach. i pld. **ědati* 2. (*se*) 'złościć się, gniewać się' (SP VI: 120)).

Розфафрындити zob. Пофафрындити

Skróty

anat. – termin anatomiczny; bojk. – bojkowski; brus. – białoruski; buk. – bukowiński; cf. – confer (porównaj); czes. – czeski; daw. – dawny; dem. – deminutivum; dial. – dialektny; dziec. – dziecięcy; expr. – ekspresywne; fr. – francuski; huc. – huculski; ie. – indoeuropejski; książk. – książkowy; lit. – litewski; łac. – łaciński; łemk. – lemkowski; mac. – macedoński; med. – medyczny; naddniestrz. – naddniestrzański; nadsań. – nadsański; niem. – niemiecki; pie. – praindoeuropejski; pld. – południowy; pln. – północny; pol. – polski; posp. – pospolicie; pot. – potocznie; przen. – przenośnie; ps. – prasłowiański; ros. – rosyjski; rum. – rumuński; słc. – słowacki; stczes. – staroczeski; stpol. – staropolski; ukr. – ukraiński; węg. – węgierski; wł. – włoski; zach. – zachodni; zakarp. – zakarpacki; zdrob. – zdrobniale; żart. – żartobliwie

Literatura

- A: G. Arkušin, *Slovník zahidnopolis'kih govirok*, t. I–II, Luc'k 2000.
 AH: A. Hnát, *Krátky rusínsky slovník*, Trebišov 2003.
 AP: A. Pavlešin, *Mali rječnik lemківskog govora ukrajinskog jezika*, Zagreb 2007.
 BAR: J.A. Rieger, *Mały słownik lemківskiej wsi Bartne*, Warszawa 2016.
 B-H: A. Biğunák, O. Gojsak, *Lemkivs'kij slovníček*, Ternopil' 1997.
 ČIŽ: M. Čižmárová, *Nářečový slovník Rusínov-Ukrajincov Slovenska*, t. I, Prešov 2013.
 BUFFA: F. Buffa, *Slovník šarišských nářečí*, Prešov 2004.

- ESBM: V.U. Martynaŭ (red.), *Ėtymalaŭiĭny sloŭnik belaruskaj movy*, t. 1–, Minsk 1978–.
- ESSJ: O.N. Trubaĉev (red.), *Ėtimologiĉeskij slovar' slavânskikh âzykov. Praslavânskij leksiĉeskij fond*, t. 1–, Moskva 1974–.
- ESUM: O. Mel'ničuk (red.), *Ėtimologiĉnij slovník ukraïns'koï movi*, t. 1–6, Kiïv 1982–2012.
- EWRS: S. Pušcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache 1, Lateinisches Element mit Berücksichtigung aller romanischen Sprachen*, Heidelberg 1905.
- H: J. Horoszczak, *Słownik łemkowsko-polski, polsko-łemkowski*, Warszawa 2004.
- HERNICZEK-MOROZOWA W., 1976, *Terminologia polskiego pasterstwa górskiego*, cz. II–III, Wrocław.
- HH: Â. Zakrevs'ka (red.), *Gucul's'ki govirki. Korotkij slovník*, L'viv 1997.
- HORB: O. Gorbaĉ, *Pivdennolemkivs'ka govirka j diâlektnij slovník sela Krasnij Brîd bl. Me-džilaborec' (Prâšivšina)*, Mûnhen 1973.
- HRINCZ: B. Grinĉenko (red.), *Slovar' ukraïns'koï movi*, t. I–IV, Kiïv 1907–1909.
- J: J. Janów, *Słownik huculski*, oprac. i przygot. do druku J. Rieger, Kraków 2001.
- JANÓW J., 1993, *Wpływ słownictwa rumuńskiego na Podkarpacie, osobliwie na gwarę huculską*, „Slavia Orientalis” XLII, z. 4, s. 499–510.
- KÁLAL: K. Kálal, M. Kálal, *Slovenský slovník z literatúry aj náreĉí. Slovensko-ĉeský diferenciálny*, Banská Bystrica 1923.
- KRÁLIK: L. Králik, *Stručný etymologický slovník slovenĉiny*, Bratislava 2015.
- KSGP: *Kartoteka Słownika gwar polskich*, [on-line:] <http://rcin.org.pl/publication/37156>.
- KSSJ: *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava 1989.
- L: U. Lewicka, *Słownictwo wsi Terka na pograniczu łemkowsko-bojkowskim*, [w:] J. Rieger (red.), *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie*, Warszawa 2002, s. 107–180.
- ŁYSENKO: P. Lisenko, *Slovník polís'kih govorív*, Kiïv 1974.
- MACHEK: V. Machek, *Etymologický slovník jazyka ĉeského*, Praha 1968.
- MAŃCZAK: W. Mańczak, *Polski słownik etymologiczny*, Kraków 2017.
- MAT: M. Matiïv, *Slovník govírok central'noï Bojkivščini*, Kiïv – Simferopol' 2013.
- MRR: K. Gavriš, *Makedonsko-ruski reĉnik*, Skopje 1969.
- MSGP: J. Wronicz (red.), *Mały słownik gwar polskich*, Kraków 2010.
- O: M. Oniškeviĉ, *Slovník bojkivs'kih govírok*, t. 1–2, Kiïv 1984.
- ON-K: M. Onyszkanycz-Kowalska, *Słowniczek gwary łemkowskiej Jawornika i Rzepedzi*, [w:] J. Rieger (red.), *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie*, Warszawa 2002, s. 181–207.
- OŻEGOW: S. Ożegov, N.Ū. Švedova, *Tolkovyj slovar' russkogo âzyka*, 4-e izd., dopoln., Moskva 2003.
- P: P. Pirtej, *Korotkij slovník lemків's'kih govírok*, ĭvano-Frankivs'k 2004.
- P1: P. Pirtej, *Slovník lemків's'koï govirki. Materiali dlâ slovníka*, Legnica 2001.
- PAN: S. Panc'o, N. Lisnâk, *Slovník prikmietnikovogo leksikonu lemків's'kih govírok*, Ternopil' 2015.
- PAND: S. Panc'o, *Materiali do slovníka lemків's'kih govírok (diêslivna leksika)*, cz. I, Ternopil' 1997.
- PRZ: M. Pšepûrs'ka-Ovĉarenko, *Mova ukraïnciv Nadsânnâ*, Peremišl' 2007.
- R: J. Rieger, *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie*, Warszawa 1995.
- R-Z: E. Rudolf-Ziółkowska, *Dawne słownictwo pogranicza łemkowsko-bojkowskiego*, [w:] J. Rieger (red.), *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce. Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie*, Warszawa 2002, s. 209–322.

- S: G. Šilo, *Naddnistrâns'kij reğional'nij slovník*, L'viv – N'û-Jork 2008.
- SAB: Ā. Sabadoš, *Slovník zakarpats'koĭ govírki sela Sokirnicâ Husts'kogo r-nu*, Užgorod 2008.
- SBH: N. Gujvanûk (red.), *Slovník bukovins'kih govírok*, Āernivci 2005.
- SCP: J. Siatkowski, M. Basaj, *Slovník czesko-polski*, wyd. 4, Warszawa 2010.
- SDUP: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską*, oprac. i przygot. do druku M. Karaś, Kraków 1975.
- SEBań: A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa 2000.
- SEBOR: W. Boryś, *Slovník etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.
- SEBR: A. Brückner, *Slovník etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1927.
- SEŚ: F. Ślawski, *Slovník etymologiczny języka polskiego*, t. I–V, Kraków 1952–1982.
- SGM: J. Wronicz (red.), *Slovník gwar małopolskich*, t. I–II, Kraków 2016–2017.
- SGP: *Slovník gwar polskich*, red. M. Karaś, (*Źródła*, t. 1), J. Reichan (t. 2–9, z. 2), S. Urbańczyk (t. 2–5), J. Okoniowa (t. 6–9, z. 2), B. Grabka (t. 7–9, z. 2), R. Kucharzyk (t. 9, z. 2), t. 1–3: Wrocław – Warszawa – Kraków 1977–1991, t. 4–9, z. 4: Kraków 1992–2017.
- ŠIŠ: R. Šišková, *Areálová studie slovní zásoby rusínských nářečí východního Slovenska. Diferenční slovník*, Praha 2009.
- SJP: M. Szymczak (red.), *Slovník języka polskiego*, t. I–III, Warszawa 1988–1989.
- SP: F. Ślawski (red.), *Slovník prasłowiański*, t. I–VIII, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1974–2001.
- SPXVI: *Slovník polszczyzny XVI wieku*, t. I–IV, red. komitet redakcyjny, t. V–XVII, red. M.R. Mayenowa, t. XVIII–XXXIV, red. F. Peplowski, t. XXXV–XXXVI, red. K. Mrowcewicz, P. Potoniec, Wrocław – Warszawa – Kraków 1966–2012.
- SRNG: F. Filin (red.), *Slovar' russkih narodnyh govorov*, t. 1–, Leningrad 1965–.
- SSN: I. Ripka (red.), *Slovník slovenských nářečí*, t. I–, Bratislava 1994–.
- SStp: S. Urbańczyk (red.), *Slovník staropolski*, t. I–XI, Wrocław – Warszawa – Kraków 1953–2002.
- STIEBER Z., 1982, *Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia*, „Prace Językoznawcze – Polska Akademia Nauk”, t. 97, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź.
- SW: J. Karłowicz, A.A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), *Slovník języka polskiego*, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927.
- SWJP: B. Dunaj (red.), *Slovník współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996.
- SZUCHEWYCZ: V. Šuhevič, *Gucul'sčina*, cz. II, L'viv 1901.
- T: Ę. Turčín, *Slovník sela Tilič na Lemkivšini*, L'viv 2011.
- TSBM: K.K. Krapiva (red.), *Tlumačal'ny slovník belaruskaj movy*, t. 1–5, Minsk 1977–1984.
- VASMER: M. Fasmer, *Ętimologičeskij slovar' russkogo ázyka*, t. I–IV, Moskva 1986–1987.
- W: Ā. Verhratskij, *Pro govor galickih lemків*, L'viv 1902.
- WB: Ā. Verhratskij, *Govír batûkiv*, L'viv 1912.
- WD: Ā. Verhratskij, *Pro govor dolivskij*, L'viv 1900.
- WSRP: H. Mirska-Lasota, J. Porawska, *Wielki słownik rumuńsko-polski*, Kraków 2009.
- WTSSUM: V. Busel (red.), *Velikij tlumačnij slovník sučasnoĭ ukrain'skoĭ movi*, Kiïv – Ārpin' 2001.
- WU: Ā. Verhratskij, *Znadobi dlâ piznanâ ugorsko-ruskih govoriv*, L'viv 1901.
- WUZ: Ā. Verhratskij, *Znadobi dlâ piznanâ ugorsko-ruskih govoriv*, L'viv 1899.
- Wys: O. Hojsak, *Slovník gwary lemківskiej wsi Wysowa*, z materiałów autora oprac. i przygot. do druku M. Aleksiejewa, J. Rieger, Warszawa 2018.
- WZ: Ā. Verhratskij, *Govor zamišanciv*, L'viv 1894.

Lemko Etymologies. Part VI Summary

This article constitutes the sixth part in the series related to Lemko etymologies. In this part, the authors present the words beginning with the letters *П* and *Р*: *пага, пажерити, памула, пандзір, папуля, пацалуватий, перайки, п(е)реквинтувати си, пыркій, погармигувати ся, погыңцатися, подышір, поперхливый, попыртаний, порамотати, порплі, постружниця, пофафрындити, поыхму, пошкрібок, пошпотити ся, префынкати, пригвамчыти, приячка, прогайнувати, псятовч, раканя, рамак/рамач, рапавий, репчыти, римно, рынявий, розбырдати, рознаїдити(ся)*. The authors attempt to determine the origin of these words, taking into account the data provided in etymological, historical and dialectal dictionaries of Slavic languages and dialects, as well as of neighbouring non-Slavic languages. Thus, they have outlined a broad comparative background, offering their supplementation or correction of the previous etymological conclusions.